

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Pomoc obětem trestné činnosti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ PRÁCE**

Autor: Jana Tourková

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem *Pomoc obětem trestné činnosti* jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2.5. 2022 .....

Jana Tourková

Poděkování

Velmi děkuji svému vedoucímu práce panu doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D., za cenné rady, odborné vedení i čas, který mi věnoval při bakalářské práci. Dále děkuji i své rodině za podporu během celého studia. V neposlední řadě pak děkuji informantům za poskytnuté odpovědi a za jejich nápomocnost při získávání cenných informací ke zpracování mé výzkumné práce.

Pomoc obětem trestné činy

Abstrakt

Páchání trestné činnosti znamená vždy velkou změnu v životě oběti i pachatele. U oběti trestných činů dochází k ovlivnění psychické i sociální stránky. Bakalářská práce je zaměřená na pomoc obětem trestné činnosti. Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké možnosti pomoci nabízí ženám – obětem trestné činnosti sociální práce v Českých Budějovicích.

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, na část teoretickou a výzkumnou. Teoretická část se zabývá vymezením základních pojmů, dále jsou vypsána práva zvláště zranitelných obětí a rozdíl mezi nimi ve srovnání s právy poškozeného. Podstatná část práce je věnována právní úpravě, kde dochází k analyzování ústavního pořádku České republiky (ČR) a mezinárodního práva.

Empirická část byla prováděna na základě kvalitativní výzkumné strategie, následně byla data zkatégorizována. Pro získání dat byla použita technika dotazování pomocí polostrukturovaného rozhovoru, který byl složen z 13 otevřených otázek. Celkem byli osloveni tři informanti z oblasti pomoci obětem trestných činů v Českých Budějovicích, kteří následně tvořili výzkumný soubor.

Analýzou a interpretací získaných dat bylo zjištěno, že sociální práce v Českých Budějovicích nabízí širokou škálu možností pomoci ženám, jako obětem trestné činnosti. Informanti uvedli, jaké mají ženy možnosti, a také informovali o změnách poskytování vlivem pandemie.

Výsledky výzkumu mohou sloužit pro větší informovanost společnosti, i jako informační zdroj pro pracovníky v organizacích pomáhající ženám jako obětem trestné činnosti.

Klíčová slova

Oběť; trestné činy; pomoc; ženy; práva

Assistance to Victims of Crime

Abstract

Committing a crime always means a big change in the lives of both the victim and the perpetrator. The psychological and social aspects of the victim of crime are affected. This bachelor thesis is focused on helping victims of crime. The main goal of this thesis was to find out what opportunities to help women - victims of social work crime in České Budějovice.

This thesis is divided into two parts, a theoretical and a research part. The theoretical part deals with the definition of basic concepts, the rights of particularly vulnerable victims and the difference between them in comparison with the rights of the injured party are also listed. A substantial part of the work is devoted to legislation, which analyzes the constitutional order of the Czech Republic (CR) and international law.

The empirical part was performed on the basis of a qualitative research strategy, then the data were categorized. The technique of questioning using a semi-structured interview, which consisted of 13 open-ended questions, was used to obtain data. A total of three informants from the area of assistance to victims of crime in České Budějovice were contacted, who subsequently formed a research group.

The analysis and interpretation of the obtained data revealed that social work in České Budějovice offers a wide range of opportunities to help women as victims of crime. The informants mentioned the possibilities of women and also informed about changes in provision due to the pandemic.

The results of the research can serve to raise awareness of society, as well as an information source for workers in organizations helping women as victims of crime.

Key words

Sacrifice; crimes; Help; women; right

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1. SOUČASNÝ STAV	9
1.1 VIKTIMOLOGIE	9
1.1.1 Viktimizace	9
1.1.2 Pojem oběť	10
1.1.3 Pojem zvláště zranitelná oběť	11
1.1.4 Práva zvláště zranitelných obětí	12
1.2 POJEM POŠKOZENÝ	14
1.2.1 ROZDÍL MEZI OBĚTÍ A POŠKOZENÝM	15
1.3 POJEM PACHATEL	17
1.4 POJEM TRESTNÝ ČIN	17
2. PRÁVNÍ ÚPRAVA	18
2.1 PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY ŽEN VE SVĚTLE ÚSTAVNÍHO POŘÁDKU ČESKÉ REPUBLIKY	18
2.1.1 Listina základních práv a svobod	18
2.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY ŽEN DLE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA	19
2.2.1 Všeobecná deklarace lidských práv	19
2.2.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech	20
2.2.3 Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech	21
2.2.4 Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen	22
2.2.5 Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí	23
2.3 PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY ŽEN DLE VNITROSTÁTNÍHO PRÁVA	24
2.3.1 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)	24
2.3.2. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky	24
2.3.3 Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů	26
2.3.4 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona a sociálních službách	27
EMPIRICKÁ ČÁST	32
3. CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
4. METODIKA	33

4.1	<i>Metodika sběru dat</i>	33
4.2	<i>Technika sběru dat</i>	33
4.3	<i>Výzkumný soubor</i>	34
4.4	<i>Realizace výzkum</i>	34
4.5	<i>Analýza dat</i>	35
4.6	<i>Etika výzkumu</i>	35
5.	VÝSLEDKY	36
5.1	KATEGORIZACE ZÍSKANÝCH DAT	36
6.	DISKUSE	44
7.	ZÁVĚR	44
8.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
9.	SEZNAM TABULEK	52
10.	SEZNAM PŘÍLOH	53
11.	SEZNAM ZKRATEK	54

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřená na téma „Pomoc obětem trestné činnosti.“ Práce je orientovaná na ženy jako zvlášť zranitelné oběti. Cílem práce je zjistit od sociálních pracovníků zaměstnaných v pomáhajících organizacích, jaké možnosti pomoci nabízí ženám sociální práce v Českých Budějovicích. Výzkumné otázky se zaměřují především na zjištění, jaké možnosti pomoci ženám existují a jak se tyto možnosti změnilly v průběhu pandemie covid-19.

Práce obsahuje dvě části, a to část teoretickou a výzkumnou. V teoretické části bakalářské práce jsou popsána dvě témata. V prvním tématu je kladen důraz na současný stav, a to jako vysvětlení pojmů, vymezení práv obětí, srovnání práv obětí a práv poškozeného. Druhé téma je zaměřeno na analýzu právní úpravy, kde je objasněna ochrana žen ve světle ústavního pořádku České republiky a dle mezinárodního práva. Výzkumná část, jak již bylo zmíněno výše, je zaměřena na rozhovory se sociálními pracovníky, jejichž účelem je zjistit, jaké možnosti pomoci nabízí ženám sociální práce v Českých Budějovicích. Praktická část je doplněna grafickými výstupy, které vznikly v rámci zpracovávání.

Bakalářkou práci s touto tematikou jsem si zvolila z důvodu návaznosti na předchozí studium. Práce s tímto zaměřením pro mě byla dalším prohloubením znalostí této problematiky.

Tato práce by mohla sloužit jako informační zdroj pro veřejnost o možnostech pomoci ženám jako obětem trestné činnosti v Českých Budějovicích.

Trestná činnost na ženách je jev, který je v dnešní společnosti považován za velmi často se projevující. Trestnou činnost můžeme zaznamenat v mnoha formách, avšak nejčastěji násilím, které může být jak fyzické, psychické tak i ekonomické. Značnou oporou mi při zpracování byly knihy od autorky L. Čírtkové, které se zaměřují na práci s oběti, a i ona spolupracuje s Bílým kruhem bezpečí, který tuto pomoc poskytuje.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Současný stav

1.1 Viktimologie

Název viktimologie jako vědní obor zabývající se naukou o obětech trestných činů se skládá z latinského slova *victima* (oběť) a řeckého slova *logos* (věda) (Velikovská, 2016). Čírtková (2007) uvádí, že se jedná o relativně novou vědní oblast, která vznikla v druhé polovině 20. století. Israel Drapkin v roce 1973 uspořádal první mezinárodní sympozium viktimologie, kde konstatoval, že kriminologové se zabývají primárně pachateli a zločinci a oběti se hovoří pouze okrajově (Čírtková, 2007). Pod pojmem kriminologie se totiž rozumí věda o zločinnosti, pachatelích a obětech a kontrole zločinnosti (Svatoš, 2013). Po prvním mezinárodním sympoziu se mnohé změnilo a viktimologickým problémům byla světově věnována větší pozornost (Čírtková, 2007). V novějších publikacích definuje Burgess (2017) viktimologii jako vědu, která se zabývá studiem oběti, pachatele a společnosti.

1.1.1 Viktimizace

Velikovská (2016) o viktimizaci tvrdí, že se jedná o vývojové změny, které probíhají v souvislosti s obětí. Avšak Zapletal (1994) vnímá viktimizaci spíše kriminologický a je podle něho považována za „proces přeměny potenciální oběti v oběť skutečnou“ (Velikovská, 2016). Čírtková (2006) popisuje viktimizaci jako proces, během něhož dochází k poškozování a způsobení újmy, čímž se z jedince fakticky stane oběť určitého trestného činu. Jedná se o složitější proces, než to na první pohled může vypadat, jelikož viktimizace začíná, ale zpravidla nekončí samotným útokem pachatele na oběť.

Viktimizace má dvě fáze:

1. Primární viktimizace – jedná se o dění spojené s trestným činem, kdy oběti vždy vzniká primární újma, která je způsobena obětí činem ze strany pachatele.
2. Sekundární viktimizace – můžeme zde zařadit i nevhodné chování policistů, kteří jednají s obětí nevhodně. Vzhledem k souvislostem s psychologickým zkoumáním problému se zavedla ještě třetí fáze, které se říká terciální viktimizace. Do této fáze řadíme vyrovnávání se jedince s prožitou kritickou událostí a vlastní vzniklou újmou (Čírtková, 2007).

1.1.2 Pojem oběť

Jelikož vědní oblast viktologie vznikla primárně pro zabývání se oběťmi trestných činů, její poznatky přispívají k pochopení problémů a životní situace všech jedinců, které tento osud oběti postihl. Pod pojmem oběť v širším slova smyslu se rozumí:

- oběti trestných činů, oběti přírodních katastrof (např. povodně, zemětřesení, požáry),
- oběti velkých neštěstích (například leteckých, železničních, lodních) a
- oběti teroristických akcí (Čírtková, 2007).

Vágnerová (1996) definuje oběť v užším slova smyslu, a to jako „*fyzickou osobu, která trestným činem utrpěla újmu na životě, zdraví, majetku nebo jiných právech*“. Velikovská (2016) uvádí, že až zákon o obětech trestných činů bere ohled na lidský rozměr uplatňování práv a přináší definici oběti, za kterou považuje „*fyzickou osobu, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobená majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestním činem obohatil*“ (§ 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů ve znění pozdějších předpisů nebo „ZOTČ“).

Vzhledem ke spojení s kriminalitou se oběti dělí na tzv. přímé (primární) oběti a nepřímé (sekundární) oběti. Přímou obětí trestného činu se rozumí osoba, již byla trestným činem způsobena materiální, fyzická nebo emocionální újma. Dále se pod přímou obětí trestného činu rozumí pozůstalí po osobě, která v důsledku trestného činu přišla o život. Za nepřímou neboli sekundární oběť považujeme blízké osoby oběti. Faktem je, že trestný čin nezasáhne jen samotnou oběť, ale i její nejbližší okolí. Mezi známé případy patří například znásilněná žena, a v tomto případě je poznamenán i manžel oběti. Avšak zvláštní skupinou jsou rodiče a nejbližší rodina nezletilých dětí (Čírtková, 2007). Gillernová a Boukalová (2006) uvádí ještě oběti terciální neboli blízké sociální okolí.

Aby bylo objasněno, kým se exaktně myslí oběť trestného činu, respektive jaké skutky jsou brány za trestný čin (Velikovská, 2016) „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“ (§ 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů, dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“). Jestliže nedojde k naplnění jednotlivých znaků, může se jednání považovat za přestupek. Nastávají i případy, kdy jednání vykazuje formální znaky

trestného činu uvedeného v trestním zákoně, avšak nemusí být řešeno jako trestný čin, protože jednání, které má být považováno za trestné, musí vykazovat určitou vyšší míru škodlivosti (Velikovská, 2016).

Čírtková (2006) zmiňuje i termín nepravé oběti. Tento termín se již objevoval v pracích viktimologie. Nepravá oběť je osoba, která předstírá, že je obětí trestného činu, ačkoliv jí ve skutečnosti není. Tento výraz není ještě ustálen, avšak v literatuře se nachází obdobné označení se stejným významem jako jsou například: falešná oběť, údajná oběť, předstírající oběť. Experti ke konci dvacátého století zavedli i další termín: syndrom falešné oběti. I přesto, že se jedná o různé terminologické odlišnosti, jde vždy o stejný jev, a to o osobu, která se z různých pohnutek prezentuje před policií nebo jinými institucemi jako oběť, i když pachatel ani trestný čin neexistují. Psychologické výzkumy se zaměřily na zkoumání motivů vedoucích ke smyšlené viktimizace. U znásilnění se obvykle objevují tyto pohnutky: alibi, pomsta, touha či přání získat pozornost, získání určitých materiálních či finančních výhod.

1.1.3 Pojem zvlášť zranitelná oběť

Pod pojmem zvlášť zranitelná oběť rozumíme dítě, dále osobu, která je vysokého věku nebo je postižená fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto vyjmenované skutečnosti mohou s ohledem na okolnosti případu a poměrům dané osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti v porovnání s jejími ostatními členy. Pod tímto pojmem se dále rozumí oběť trestného činu obchodování s lidmi nebo trestného činu teroristického útoku, a dále oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v oblasti sexuální, trestného činu, který byl spáchán pod nátlakem, násilím nebo pohrůzkou násilí, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému z národů, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže došlo v konkrétním případě ke zvýšenému nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní (§ 2 odst. 4 ZOTČ).

U dětí se setkáváme s týráním, zanedbáváním, sexuálním zneužíváním a šikanou. Týráním, zneužíváním a zanedbáváním dítěte se často zaštiťuje termínem syndrom CAN v angličtině tzn. Child Abuse and Neglect. Týráním a zanedbáváním je aktivní formou týráním, kdy dochází k fyzickému ubližování a násilí nebo ke krutému zacházení. Následkem násilného chování je akutní reakce na stres a posttraumatická stresová porucha u dětí a adolescentů (Čírtková, 2007).

U seniorů se setkáváme s tělesným, psychickým týráním, zneužíváním majetku a financí starší osoby a zanedbáváním třetí osobou. Seniori se mohou při fyzické újmě obrátit na lékaře nebo na zdravotnické zařízení. Pokud dojde k útoku nebo týráním, tak je možnost tuto událost oznámit Policii ČR (Čírtková, 2007).

V současnosti je však všeobecně akceptováno, že domácí násilí může v roli oběti postihnout nejen ženy, ale i muže, děti a také seniory (Čírtková, 2008). U žen, které jsou obětmi domácího násilí se setkáváme se syndromem bité ženy. Tento termín do teorie uvedla Lenore E. Walker, která je průkopnicí ve vědeckém zkoumání domácího násilí (Čírtková, 2020). Walker (2016) syndrom chápe jak subkategorii diagnózy PTSP. Zkratka PTSP znamená posttraumatickou stresovou poruchu. Syndrom bité ženy je pojímám jako podkategorie PTSP a zahrnuje tyto příznaky: opakované prožívání fyzického napadení (bití), i když aktuálně neprobíhá, pokusy o minimalizaci psychického efektu bytí tím, že dochází k vyhýbání se aktivitám, lidem a emocím, dále hyperarousal a hypervigilance, což je zvýšení psychického nabuzení, žena má přetřhané interpersonální vztahy, má problémy s vnímáním vlastního těla a v neposlední řadě se setkává s problémy s intimitou a sexualitou (Čírtková, 2020).

1.1.4 Práva zvláště zranitelných obětí

Mezi práva zvláště zranitelných obětí patří bezplatná odborná pomoc. Tuto pomoc zajišťují subjekty, které jsou zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, a jejich povinností je poskytnout bezplatnou odbornou pomoc bez zbytečného odkladu na základě žádosti od zvláště zranitelné oběti, která tuto pomoc potřebuje. Avšak to neplatí, pokud se jedná o oběť trestného činu zanedbáváním povinné výživy podle § 196 TZ, kde nevzniklo tímto činem nebezpečí nouze nebo trvale nepříznivý následek (§ 5 odst. 1 ZOTČ).

Dalším právem je zabránění kontaktu oběti a osoby jí blízké s osobou, kterou oběť označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede podle § 17 odst. ZOTČ má oběť a osoba jí blízká právo požádat v jakékoliv fázi trestního řízení, případně i před zahájením trestního řízení, aby byla při úkonech, na kterých bude mít účast, učiněná potřebná opatření k zabránění kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, anebo proti níž se vede trestní řízení. Této žádosti jsou příslušné orgány povinny vyhovět v případě, že se jedná o zvlášť zranitelnou oběť a nevylučuje to povaha prováděného úkonu. Pokud nedojde k vyhovění z důvodu, že to vylučuje povaha prováděného úkonu, tak jsou příslušné orgány povinny učinit vhodná opatření, aby se oběť nedostala do kontaktu s osobou, kterou označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo proti níž se trestní řízení vede, před započítím a po skončení úkonu (§ 17 odst. 2 ZOTČ).

Oběť má dále právo na podání vysvětlení a výslech osobou stejného nebo opačného pohlaví, což znamená, že oběť si může žádat o to, aby byla v přípravném řízení vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. U žádosti od zvlášť zranitelné oběti je nutno tomuto vyhovět, pokud tomu nebrání důležité důvody. Nastanou-li tyto důvody, tak musí dojít k zamítnutí žádosti a důvody jsou poznamenány do protokolu o úkonu. Zvlášť zranitelná oběť může také zažádat o tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví v případě, kdy je potřeba přeložit její výpověď (§ 19 odst. 1 a 2 ZOTČ).

Podání vysvětlení a výslech zvlášť zranitelných obětí je také jedno z práv zvlášť zranitelných obětí. V trestním řízení je zapotřebí zvlášť zranitelnou oběť vyslýchat obzvlášť citlivě a s ohledem na konkrétní události, které ji činí zvlášť zranitelnou (§ 20 odst. 1 ZOTČ).

Je-li možnost, aby výslech prováděla osoba k tomu vyškolená, pak výslech zvlášť zranitelné oběti provádí tato osoba v přípravném řízení v prostorách, které jsou pro tento účel upravené nebo přizpůsobené. Pokud je však obětí dítě, tak vždy musí dojít v přípravném řízení k výslechu od osoby, která k tomu byla vyškolená. Výjimka v tomto případě je tehdy, kdy se jedná o neodkladný úkon a vyškolenou osobu není možné zajistit. U výslechu zvlášť zranitelných obětí se postupuje tak, aby v pozdějších fázích nebylo nutné tento výslech opakovat. V případě dalšího výslechu před stejným orgánem je vyslychající osoba zpravidla stejná, nebrání-li tomu důležité důvody (§ 20 odst. 2 ZOTČ).

Když si zvláště zranitelná oběť nepřeje bezprostřední vizuální kontakt s osobou podezřelou ze spáchání trestného činu, proti níž se trestní řízení vede, tak dojde k přijetí opatření, ale jen v případě, že tomu nebrání závažné důvody, aby k takovému vizuálnímu kontaktu nedošlo. Zde se většinou využívá audiovizuální techniky, je-li to možné. Dále je nutné zajistit, aby nedošlo k porušení práva na obhajobu (§ 20 odst. 3 ZOTČ).

1.2 Pojem poškozený

Termín „oběť trestného činu“ je primárně pojem kriminologický, respektive viktimologický (Čírtková, 2007).

V trestním řízení může mít oběť trestného činu tyto postavení:

- oznamovatel
- poškozený
- svědek (Čírtková, 2007).

Poškozeným rozumíme z hlediska viktimologie oběť v nejširším slova smyslu. Svědkem chápeme termín užší, a ten se týká převážně nepřímých obětí (Velikovská, 2016). V těchto postaveních získává prostřednictvím právních předpisů oběť určitá práva a povinnosti. V zákonné úpravě se především chce dosáhnout odsouzení pachatele, avšak také se usiluje o dosažení náhrady majetkové škody způsobené trestným činem, a dále k odstranění konfliktního vztahu mezi pachatelem a obětí (Čírtková, 2007).

Pojem poškozený je v současnosti vymezen v § 43 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů („dále jen „tr. řád““) jako „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“ Poškozený je proto chápán v nejširším slova smyslu jako fyzická i právnická osoba (Velikovská, 2016). Za poškozeného se však nepovažuje „*ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem*“ (dle § 43 odst. 2 tr. řádu) (Draščík, 2017).

Institut poškozeného je právním pojmem, a to přesněji procesním, protože poškozený je jeden ze subjektů trestního řízení. Poškozený je označen trestním řádem za stranu (dle § 12 odst. 6 tr. řádu). Mezi zájmy poškozeného patří jednoznačně vymoci náhradu

z trestného činu, kterým se obžalovaný na jeho úkor obohatil. A dále na tom, aby byl pachatel odhalen a následně řádně potrestán, což se rámcově shoduje s účelem trestního řízení (vymezeným v § 1 tr. řádu). Výpověď poškozeného má značný význam v procesu dokazování. Nejen z důvodu vznesení svých nároků v rámci trestního řízení, ale i z toho důvodu, že zastane roli svědka (tj. dle § 97 tr. řádu „*fyzické osoby povinné se na předvolání orgánu činného v trestním řízení dostavit a vypovídat o tom, co je jí známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení, které sama vnímala svými smysly*“), a proto mu z toho vyplývají i dodatečná procesní práva a povinnosti (Jelínek et al., 2014).

1.2.1 Rozdíl mezi obětí a poškozeným

Mezi největší rozdíl jednoznačně spadá samotný význam jejich existence a úlohy v právním řádu. Záměrem právních norem, které se zabývají ochranou obětí je pomoc oběti s vyrovnáním se se způsobenou újmou z trestného činu (Jelínek et al., 2014). Oběť má tedy ze strany státu speciální postavení, to znamená, že s obětí by mělo být zacházeno šetrně a s ohledem na utrpěnou újmu (Gřivna et al., 2014). Musil et al. (2004) uvádí povinnost orgánů činných v trestním řízení poskytnout oběti jakoukoliv podporu a zamezit její sekundární viktimizaci. Aby byl oběti přiznán status, nemusí újma skutečně vzniknout a nemusí být ani vedeno trestní řízení. Stačí zde pouze příprava, anebo pokus o trestný čin, jímž by byla újma způsobena (Gřivna et al., 2014).

Oproti tomu poškozený je termín pouze procesní a nerozlučně spojený s trestním řízením (Gřivna et al., 2014). Poškozený má pro trestní řízení významnou roli z důvodu jeho postavení jako strany, což mu poskytuje možnost aktivní účasti na trestním řízení. V trestním řízení pomáhá svými návrhy a podněty k náležitému zjištění skutkového stavu a správnému rozhodnutí (Čírtková, 2007). Procesní práva vyplývají z trestního řádu a přiznávají mu především možnost domoci se peněžité náhrady újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení získaného v příčinné souvislosti, a to v rámci adhezního řízení (Gřivna et al., 2014). Čírtková (2007) uvádí, že poškozenému, který se připojil do trestního řízení s nárokem na náhradu škody, přiznává však trestní řád širší práva (např. právo na bezplatnou právní pomoc, právo na náhradu nákladů řízení, právo na doručování rozhodnutí soudu). Poškozeným se nestane, pokud nebude vedeno trestní řízení například z důvodu nezjištění pachatele, anebo újma či obohacení nebylo spácháno trestným činem,

tím pádem dojde k náhradě jen prostřednictvím občanskoprávního řízení (Gřivna et al., 2014).

Termín oběť je v porovnání s poškozeným užší, protože u ní není zahrnuta právnická osoba. Jedná se o právní fikci, která nedisponuje city ani smysly, proto není schopna vnímat následky trestného činu a není u ní nutná zvláštní péče. Avšak poškozený může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Oběť je však nutno chápat i v širším slova smyslu, neboť tento pojem zahrnujeme i některé pozůstalé osoby po zemřelé primární oběti, a to nezávisle na tom, zda pozůstalý je v roli poškozeného nebo ne (Čírtková, 2007).

Poškozený má možnost vykonávat svá práva osobně, anebo si může zvolit svého zástupce, který se pro účely trestního řízení nazývá zmocněnec. Zástupce neboli zmocněnec poškozeného může být jakákoliv fyzická osoba, která má způsobilost k právním úkonům. Výjimku zde tvoří osoby, které se účastní hlavního líčení nebo veřejného zasedání v pozici jako je svědek, znalec nebo tlumočnick (Čírtková, 2007). Výjimku zde i nalezneme u práva v souvislosti s narovnáním, jelikož jím zástupce nedisponuje, a u nároku na náhradu nemajetkové újmy, jelikož ta nepřechází. Oproti tomu u oběti, jelikož se jedná o subjekt zvláštní péče, tak nikdy nemůže nastat situace, aby svá práva přenesla na jinou osobu (Gřivna et al., 2014).

Dále je rozdíl ve vzdání se práv. Poškozený se může vzdát svých procesních práv prostřednictvím výslovného prohlášením sdělenému orgánu činném v trestním řízení. Na rozdíl od oběti – i když prohlásí, že se necítí jako oběť trestného činu, tento status se ze strany povinných osob neignoruje (Gřivna et al., 2014).

Propojení těchto dvou pojmů nalezneme i v právní úpravě například v § 43 odst. 4 tr. řádu, který stanoví, že *„poškozený, který je obětí trestného činu podle zákona o obětech trestných činů, má právo v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na jeho dosavadní život.“* Pokud bychom chtěli toto prohlášení učinit, tak můžeme v písemné podobě, aby se následně stalo listinným důkazem. Dále podle § 50 odst.1 tr. řádu platí, že zmocněnec poškozeného se může současně stát i důvěrníkem podle zákona o obětech trestných činů. V § 46 tr. řádu se můžeme v poslední větě dočíst to, že pokud má osoba poškozeného roli oběti dle zákona o obětech trestných činů, pak orgány činné v trestním řízení mají povinnosti osobu poučit

těž o jejích právech plynoucích ze zákona o obětech trestních činů, a dále jí poskytnout absolutní možnost, aby svá práva mohla uplatnit (Gřivna et al., 2014).

1.3 Pojem pachatel

Pachatelem trestného činu, jak jej definuje § 22 odst. 1 TZ, je ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, jsou-li trestné.

Dle zásad individuální trestní odpovědnosti a odpovědnosti za vinu může být standartně pachatelem trestného činu de lege lata pouze osoba fyzická (Kratochvíl, 2012). Od roku 2012 je to i osoba právnická (zákon č.418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim ve znění pozdějších předpisů).

1.4 Pojem trestný čin

Co je trestný čin bylo již zmíněno v kapitole 1.1.2. dle § 13 odst. 1 TZ. Rovněž v § 13 odst. 2 TZ nalezneme, co je potřeba k trestní odpovědnosti za trestný čin. K této odpovědnosti je třeba úmyslného zavinění, jestliže není stanoveno zákonem, že postačí i zavinění z nedbalosti. V § 14 TZ je uvedeno rozdělení trestných činů na přečiny a zločiny. Přečinem se rozumí nedbalostní trestný čin a úmyslné trestné činy, kde je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou přečiny; zvláště závažné zločiny jsou to ty úmyslné trestné činy, na které je stanoven trestním zákonem trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let (TZ, 2009).

2. Právní úprava

Při rešerši a analýze právní úpravy týkající se zvýšené ochrany žen i právní úpravy týkající se obětí bude postupováno od právních norem nejvyšší právní síly pro právní normy nejnižší právní síly.

2.1 Právní úprava ochrany žen ve světle ústavního pořádku České republiky.

2.1.1 Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) v článku 1 popisuje obecný princip rovnosti v důstojnosti a právech. Tato práva jsou:

- nezadatelné
- nezcizitelné
- nepromlčitelné
- nezrušitelné.

V Listině v článku 3 je uvedeno: *„Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“* Zde jsou garantována práva všem lidem bez rozdílu, avšak na prvním místě je zmíněno pohlaví. To, že je pohlaví uvedeno na prvním místě, není samoúčelné, ale jednotlivé rozdíly jsou seřazeny za sebou dle jejich významu. Z uvedeného vyplývá, že právě pohlaví představuje nevýznamnější hodnotu (Listina, 1993).

Článek 7 odst. 1 Listiny hovoří o nedotknutelnosti osoby, avšak u žen dochází například k fyzickému násilí, což zasahuje do její integrity. Odstavec 2 pojednává o tom, že *„Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu“* (Listina, 1993). Mezi formy násilného jednání v rodinách však patří sociální izolace, která spočívá v zákazu oběti se týkat s příbuznými a přáteli, celodenním dohledu nad životem oběti, dále se můžeme setkat s odpíráním spánku, stravy, s vystavováním osoby hladu, chladu, s odpíráním hygieny a v neposlední řadě se zacházením s obětí jako služkou. Dále dochází i k osvojení práv oběti a rozhodování o všem v jejím životě (Borská et al., 2019). Ve Strategii rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 je uvedeno, že každá třetí žena během svého života zažije různou formu domácího násilí. Ženy v ČR mají

zhruba 5–10% zkušenost se znásilněním, přičemž většina z nich nikdy nevyhledá pomoc a neobráti se na Policii ČR. Dochází tak k vysoké míře latence v oblastech sexuálního obtěžování, nebezpečného pronásledování nebo ke genderově podmíněnému kybernásilí (Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030, 2021).

Další zvýšenou ochranu žen najdeme v Listině v článku 19 odst. 1 „*Ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky.*“ Tento článek přímo vymezuje i ženy a jejich právo na zvýšenou ochranu zdraví (Listina, 1993).

Dále v článku 32 odst. 2 Listiny je pojednáváno o ženě a jejích právech „*Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající zdravotní podmínky*“ (Listina, 1993). Následně se tyto ústavně dané zásady promítají do detailních úprav, které se týkají ochrany žen, matek a rodičů obecně v zákoníku práce a dalších právních předpisech.

2.2 Právní úprava ochrany žen dle mezinárodního práva

2.2.1 Všeobecná deklarace lidských práv

Po druhé světové válce došlo k transformaci Společnosti národů a díky vítězným mocnostem došlo k vytvoření Organizace spojených národů (dále jen „OSN“). „*Výsledkem snahy o zachování míru a dodržování lidských práv je vznik Všeobecné deklarace lidských práv.*“ Jedná se o nezávazný dokument obsahující výčet lidských práv. Všeobecná deklarace lidských práv je univerzálním a mezinárodní uznávaným kodexem a mohou ho přijmout všechny národy a každá osoba se na něj může odvolávat. Při hlasování s ní souhlasilo 48 členských států z tehdy 58 (Československo se zdrželo hlasování). V Československu získala význam až po roce 1975. V deklaraci je obsažena víra v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti a také rovná práva mužů a žen (Borská et al., 2019).

Ve všeobecné deklaraci lidských práv v článku 16 je zmíněno, že muži i ženy, jakmile dosáhnou plnoletosti, tzn. 18 let, tak mají právo uzavřít sňatek a založit rodinu, a to bez jakéhokoli omezení z důvodu příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské. Sňatek je uzavřen pouze se svobodným a plným souhlasem nastávajících manželů (Všeobecná deklarace lidských práv, 1948).

Jelikož došlo k přijetí deklarace prostřednictvím formy rezoluce Valného shromáždění OSN, tak má pouze doporučující povahu. Jedná se tedy o nezávazný dokument, a z tohoto důvodu muselo dojít k začlenění jednotlivých práv do mezinárodních a národních zákonných forem (Borská et al., 2019). Proto se můžeme setkat s vybranými články ze Všeobecné deklarace lidských práv i v Listině a dalších právních normách, avšak třeba v jiné formulaci.

2.2.2 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech vznikl v New Yorku v roce 1966 a jeho platnost začala v roce 1975. Byl inspirován Všeobecnou deklarací lidských práv, ale jeho obsah je konkrétnější a obsáhlejší. Obsažená práva v tomto paktu se označují též jako práva první generace. Pakt je rozdělen do šesti částí. Jeho zásadní součástí je zřízení Výboru pro lidská práva, který se skládá z osmnácti členů a jejich funkční období je čtyři roky. „*Státy, které jsou smluvními stranami Paktu, se zavazují, že budou podávat zprávy o opatřeních přijatých k uvedení práv uznaných v tomto Paktu v život, a o pokroku, jehož bylo při užívání těchto práv dosaženo.*“ Poté výbor zprávu od státu zhodnotí a vyslechne si také názory na dodržování lidských práv od organizacích, které se zabývají lidskými právy z daného státu, a následně vydá závěrečné doporučení (Borská et al., 2019).

Článek 23 zmiňovaného paktu obsahuje uznání práv mužů a žen uzavřít v přiměřeném věku sňatek a založit rodinu. Zde si můžeme všimnout použití slova přiměřeného oproti Všeobecné deklaraci lidských práv, kde byla stanovena podmínka plnoletosti pro uzavření sňatku (Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 1966).

V článku 26 je stanoveno, že „*Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakékoli diskriminace. Zákon zakáže jakoukoli diskriminaci a zaručí všem osobám stejnou a s účinnou ochranu proti diskriminaci z jakýchkoli důvodů, např. podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnostního nebo sociálního původu, majetku a rodu*“ (Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 1966). Tento článek zmiňuje rovné postavení před zákonem, a dále je zde uveden zákaz diskriminace a ve výčtu důvodů se zde nachází i pohlaví. Zde je uvedeno až na třetím místě, a to pravděpodobně proto, protože se jedná o mezinárodní smlouvu, která se mimo jiné bude uplatňovat i v zemích, kde jsou silně zastoupeny různé rasy a občané různé barvy pleti. Proto tato dvě kritéria jsou uvedeny před pohlavím.

V Listině je pohlaví na prvním místě a až za ním rasa a barva pleti a další, protože tato kritéria nejsou v našich podmínkách tak významná.

2.2.3 Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Jedná se o druhý pakt přijatý v roce 1966 a práva v tomto paktu jsou označována jako práva druhé generace. Je v něm uznáno právo:

- na práci
- na spravedlivé a uspokojivé podmínky v práci
- na ochranu a pomoc rodině
- na přiměřenou životní úroveň pro osobu i její rodinu
- na vzdělání
- účastnit se kulturního života (Borská et al., 2019).

Článek 2 mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech upravuje závazek států zaručit práva v tomto paktu tak, že budou uskutečňována bez rozlišování. Ve výčtu se setkáváme i s pohlavím. *„Státy, smluvní strany Paktu, se zavazují, že zaručí, že práva formulovaná v tomto Paktu budou se uskutečňovat bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního a sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení“* (Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, 1966).

Článek 3 se nese v podobném duchu *„Státy, smluvní strany Paktu, se zavazují, že zajistí rovná práva mužů a žen při požívání všech hospodářských, sociálních a kulturních práv uvedených v tomto Paktu“* (Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, 1966). Článek 3 uvádí opětovně rovné zacházení s právy žen i mužů

Článek 7 ustanovuje že *„právo každého člověka na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky, které zajišťují zejména spravedlivou mzdu a stejnou odměnu za práci stejné hodnoty bez jakéhokoli rozlišování, přičemž zvláště ženám jsou zaručeny pracovní podmínky ne horší, než jaké mají muži, se stejnou odměnou za stejnou práci“* (Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, 1966). V uvedených příkladech je zaměřena pozornost přímo na ženy.

Co se týče vývoje na trhu práce v České republice, došlo od roku 2015 došlo k příznivému vývoji, ke snížení nezaměstnanosti a k vytvoření nových pracovních míst. Avšak v důsledku šíření onemocnění covid-19 tento příznivý vývoj upadá a nezaměstnanost vzrůstá. V České republice máme jeden z nejvyšších rozdílů v zaměstnanosti žen a mužů. Bohužel je to v neprospěch žen, a to 15,8 %. Co se týče průměrné mzdy žen a mužů, i zde je vysoký rozdíl, což ČR řadí k dlouhodobě nejhorším státům v EU. Velmi úzce spjatým problémem můžeme zmínit nízké zastoupení žen ve vedoucích pozicích, jelikož ženy se hůře koncentrují v ohodnocených oborech. Tato nerovnost se však neodráží pouze v produktivním věku žen, ale i do dalších skutečností, jimiž jsou například nižší důchodový věk a tím kratší doba pojištění. Z těchto důvodů můžeme i pozorovat nižší starobní důchod u žen oproti mužům. Přes všechny právní úpravy se v ČR stále setkáváme s touto nerovností. A vzhledem k tomuto faktu je i ČR doporučeno zvýšit míru zaměstnanosti žen (Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030, 2021).

2.2.4 Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen

Jedná se o Úmluvu z roku 1979 a v jejím obsahu nalezneme vymezení pojmu „diskriminace žen“ (Borská et al., 2019). Článek 1 říká, že: *„Pro účely této úmluvy bude výraz "diskriminace žen" označovat jakékoli činění rozdílu, vyloučení nebo omezení provedené na základě pohlaví, jehož důsledkem nebo cílem je narušit nebo zrušit uznání, požívání nebo uplatnění ze strany žen, bez ohledu na jejich rodinný stav, na základě rovnoprávnosti mužů a žen, lidských práv a základních svobod v politické, hospodářské, sociální, kulturní, občanské nebo jiné oblasti“* (Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, 1979).

Dále je v Úmluvě uvedeno, že státy budou vhodnými prostředky a bez prodlení provádět politiku odstranění diskriminace žen. A z toho vyplývá povinnost zakotvit zásadu rovnoprávnosti mezi pohlavími v právních předpisech, přijmout příslušná legislativní a jiná opatření, včetně sankcí zakazující veškerou diskriminaci žen tam, kde jich bude třeba. Dále se musí zavést právní ochrana práv žen na rovném základě s muži, a následně zajišťovat účinnou ochranu proti aktu diskriminace. Dále jsou státy povinny přijmou změny společenských a kulturních zvyklostí, k nimž patří odstranění předsudků a zvyků, které vznikly s myšlenkou podřazenosti nebo nadřazenosti pohlaví či stereotypních úlohách mužů a žen (Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, 1979).

Se stereotypní úlohou žen v domácnosti a péči o dítě se stále ještě můžeme setkat v různých diskusích. Například v sociálním zabezpečení je už právní úprava u peněžité pomoci v mateřství upravena s ohledem na rovnost žena mužů a tato dávka je určena pro obě pohlaví a nedochází zde k diskriminaci.

Článek 6 hovoří o přijmutí opatření včetně legislativních ze strany státu z důvodu potlačení všech forem obchodu se ženami vykořisťování prostituce žen (Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, 1979).

O stavu naplňování vyplývající z této úmluvy ČR pravidelně podává zprávy (Borská et al., 2019).

2.2.5 Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí

Mezi cíle této úmluvy patří:

- i. chránit ženy před veškerými formami násilí a dosáhnout prevence, stíhání a potlačení násilí vůči ženám a domácího násilí;*
- ii. přispět k eliminaci veškerých forem diskriminace žen a podpořit skutečné zrovnoprávnění žen s muži také posílením pravomocí žen;*
- iii. navrhnout zevrubný rámec, strategie a opatření pro ochranu a pomoc veškerým obětem násilí vůči ženám a domácího násilí;*
- iv. podpořit mezinárodní spolupráci ve snaze o eliminaci násilí vůči ženám a domácího násilí;*
- v. poskytnout podporu a pomoc organizacím a složkám účastným na prosazování zákonnosti, aby mohly efektivně spolupracovat a dohodnout se na integrovaném postupu při eliminaci násilí vůči ženám a domácího násilí (Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí, 2011).*

Tato úmluva reaguje především na vysoký výskyt různých forem násilí na ženách. Dle výzkumu Agentury EU pro základní práva byly zjištěny data, kdy v ČR 32 % žen zažilo fyzické nebo sexuální násilí ze strany svého partnera, 12 % žen bylo sexuálně zneužíváno, 9 % žen se setkalo s nebezpečným pronásledováním a 5 % žen zažilo znásilnění.

Tato úmluva je zaměřena na násilí na ženách a zabývá se problematikou domácího násilí, které je genderově podmíněno. To znamená, že domácí násilí souvisí s mocenskou

nerovnováhou a dopouští se jej převážně muži na ženách. Zjistíte existují i opačné situace, ale je jich výrazná menšina. Důkaz najdeme nejen v odborných studiích, ale i ve statistikách ze strany policie a soudů, dle nich tvoří 90-95 % pachatelů domácího násilí muži (Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta, 2018).

2.3 Právní úprava ochrany žen dle vnitrostátního práva

2.3.1 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

V § 1 je vymezeno co tento zákon zpracovává „*Příslušné předpisy Evropské unie a v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropské unie a na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu, blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace*“ (Antidiskriminační zákon, 2009).

Zákon v § 2 rozděluje diskriminaci do dvou forem, jimiž je přímá a nepřímá diskriminace. Za diskriminaci se považuje i obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci. Přímá diskriminace je jednání, včetně opomenutí, kdy se s osobou zachází méně příznivě než v porovnání s jinou osobou v obdobné situaci, a to z důvodu pohlaví, rasy, národnosti atd. U pohlavích se setkáváme s diskriminací z důvodu těhotenství, mateřství nebo otcovství, a to z důvodu pohlavní identifikace.

V § 10 jsou vyjmenovány právní prostředky ochrany před diskriminací. Nastane-li situace, kdy dojde k porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo diskriminaci, pak ten, kdo byl v této situaci dotčen, má právo se u soudu domáhat toho, aby došlo k upuštění od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu, a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Jestliže by toto nebylo dostačující, může dojít k uplatnění práva na nemajetkovou újmu v penězích (Antidiskriminační zákon, 2009).

2.3.2. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Tento zákon je nedílnou součástí pro ochranu obětí. Využívá se především u obětí domácího násilí, a to za pomoci institutu vykázání (Borská et al., 2019).

Pokud na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, lze důvodně předpokládat, že se osoba dopustí útoku proti životu, zdraví nebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, tak je policista oprávněn tuto osobu vykázat ze společného obydlí s ohroženou osobou. Policista může takto učinit i v nepřítomnosti vykázané osoby. Doba vykázání je 10 dnů od dne provedení, a tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby (zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, 2008).

Policista sdělí vykázání ústně vykázané i ohrožené osobě a vyhotoví potvrzení o vykázání. V potvrzení o vykázání je vymezen prostor, na který se vykázání vztahuje, uvedení totožnosti ohrožené a vykázané osoby, poučení o právech a povinnostech vykázané osoby a adresa útvaru policie, u kterého si může vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání. Odmítne-li ohrožená nebo vykázaná osoba potvrzení o vykázání převzít nebo odmítne-li písemně potvrdit jeho převzetí, policista tuto skutečnost uvede v úředním záznamu (zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, 2008).

Vykázané osobě jsou v § 45 zákona o Policii ČR vymezeny povinnosti, kterými jsou:

- a) *„opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání,*
- b) *zdržet se vstupu do prostoru podle bodu a),*
- c) *zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou,*
- d) *vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží“*
(zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, 2008).

Mezi práva vykázané osoby patří vzít si ze společného obydlí věci, které slouží k její osobní potřebě, cennosti a osobní doklady, věci potřebné pro její podnikání nebo pro výkon povolání – lze uplatnit jen jednou, a to pouze v přítomnosti policisty, který je výkonu tohoto práva informován s předstihem. Dále má vykázaná osoba právo na ověření provedení vykázání a vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie (zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, 2008).

Ohrožená osoba je poučena od policisty o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních (zákon č. 292/2013 Sb.), možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí a

následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při vykázání přihlíží (zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, 2008).

2.3.3 Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

V kapitole 1.1.4. Práva zvláště zranitelných obětí byla rozebrána některá práva z tohoto zákona, nyní bude rozebráno další z nich, a to peněžité pomoc, na kterou ženy mohou za stanovených podmínek získat nárok.

Účel peněžité pomoci spočívá v poskytnutí jednorázové peněžité částky za účelem překlenutí zhoršené sociální situace, která byla způsobena obětí trestným činem. Peněžité pomoc se poskytne, jestliže pachatel trestného činu, kterým byla způsobena škoda na zdraví nebo nemajetková újma, byl uznán vinným nebo zproštěn obžaloby pro nepřičetnost. A dále nejsou-li na základě výsledku šetření orgánů činných v trestním řízení důvodné pochybnosti o tom, že se stal trestný čin, v důsledku, kterého byla obětí způsobena smrt, škoda na zdraví nebo nemajetková újma. Peněžité pomoc se poskytne také tehdy, jestliže se pachatele nepodařilo zjistit nebo je trestně neodpovědný pro nepřičetnost (ZOTČ, 2013).

Výše peněžité částky se odráží od způsobené těžké újmy na zdraví. Částky jsou uvedené v § 28 odstavci 1:

- a) U oběti, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví, je paušální částka 10 000,- Kč nebo ve výši, která představuje obětí prokázanou ztrátu na výděлку a prokázané náklady spojené s léčením, avšak snížené o součet všech dávek, které už oběť obdržela z titulu náhrady škody. V součtu nesmí dojít k přesažení částky 200 000,- Kč.
- b) U oběti, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví, je paušální částka 50 000,- Kč nebo ve výši, která představuje obětí prokázanou ztrátu na výděлку a prokázané náklady spojené s léčením, avšak snížené o součet všech dávek, které už oběť obdržela z titulu náhrady škody. V součtu nesmí dojít k přesažení částky 200 000,- Kč.

Dle § 28 odstavec 2 vzniká nárok na tuto paušální částku pro oběť – ženu, pokud byla zmrzačená, ztratila nebo se jí podstatně snížila pracovní způsobilost, byl u ní vyvolán potrat nebo došlo ke smrti plodu.

c) U osoby pozůstalé po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu, je paušální částka 200 000,- Kč nebo, šlo-li o zemřelého sourozence, činí paušální částka 175 000,- Kč, snížené o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela. Peněžité pomoci poskytovaná více obětím nesmí v součtu přesáhnout částku 600 000,- Kč. Dojde-li k přesážení součtu této částky, pak se částka každé oběti přiměřeně zkrátí.

d) U oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a u dítěte, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby, kterým vznikla nemajetková újma, dojde na úhradu nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy, a to až do celkové výše 50 000 Kč, pokud jí nebyla peněžité pomoci poskytnuta již podle písmene a) nebo b).

Trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti trestní zákoník rozumí znásilnění, sexuální nátlak, kuplířství atd. Z tohoto vyplývá, že žena, na které byl některý z těchto trestných činů spáchán má nárok na nápravu vzniklé nemajetkové újmy (ZOTČ, 2013).

2.3.4 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona a sociálních službách

V zákoně o sociálních službách je stanoveno, co sociální služby zahrnují. Těmito službami jsou:

- a) sociální poradenství,
- b) služby sociální péče,
- c) služby sociální prevence.

Sociální služby jsou poskytovány ve 3 formách, a to jako pobytové, ambulantní nebo terénní. V zákonu o sociálních službách v § 35 jsou vyjmenovány základní činnosti při poskytování těchto služeb. Do těchto činností spadá například poskytnutí stravy nebo pomoci při zajištění stravy, základní sociální poradenství, sociálně terapeutické činnosti,

pomoc při uplatňování práv, telefonická krizová pomoc (zákon č. 108/2006, o sociálních službách).

Ad a) Zákon o sociálních službách rozlišuje dva druhy sociálního poradenství, jimiž jsou základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Základní sociální poradenství je základní činností všech druhů sociálních služeb a je bezplatné. V § 37 se hovoří o poskytování odborného sociálního poradenství, které je zaměřeno na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob a ve výčtu jmenovaných se nachází oběti trestných činů a domácího násilí (zákon č. 108/2006, o sociálních službách).

Bílý kruh bezpečí je jednou ze sociálních služeb, která se zabývá oběťmi trestných činů a poskytuje odborné sociální poradenství. *„Posláním sociální služby odborné sociální poradenství Bílého kruhu bezpečí je poskytování komplexní pomoci obětem trestných činů, tedy všem, kteří se cítí být obětí. Služba má předcházet či zmírňovat důsledky sociálního vyloučení uživatelů prostřednictvím sociálně právního poradenství, základního a specializovaného právního poradenství, psychologické pomoci a dalších doplňkových služeb.“* (Bílý kruh bezpečí, 2022)

Pod pojmem poradenství se v obecném pojetí rozumí poskytnutí odborné rady jedním subjektem druhému (Paulík, 1994).

Poradenská činnost v sobě zahrnuje také tři etické zásady. Těmito zásadami jsou informovaný souhlas, poté aktivity, jimiž participují poradci se záměrem chránit nejen klienta, ale i sebe (Dryden, 2006).

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona a sociálních službách v § 4 konkretizuje odborné sociální poradenství.

Základní činnosti, které patří do poskytování odborného sociálního poradenství se zajišťují v rozsahu těchto úkonů:

a) *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:*

zprostředkování navazujících služeb,

b) *sociálně terapeutické činnosti:*

poskytnutí poradenství v oblastech orientace v sociálních systémech, práva, psychologie a v oblasti vzdělávání;

tato základní činnost může být zajišťována poskytováním poradenství alespoň ve 2 z těchto oblastí,

c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:

- 1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí,*
- 2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s přirozeným sociálním prostředím (Vyhláška č. 505/2006 Sb.).*

Jak již bylo zmíněno, Bílý kruh bezpečí je jednou ze služeb poskytující odborné sociální poradenství a jejich cílem je podporovat rozvíjení samostatnosti uživatelů, dále napomáhají k překonání traumatu spojeného s trestným činem a jeho následky, motivují k aktivitě a posílení schopnosti se znovu začlenit do společnosti a běžného způsobu života (Bílý kruh bezpečí, 2022). U žen, které se staly obětí trestných činů dochází k následkům v psychice, sociální a pracovní dimenzi (Čírtková, 2020). V praxi poté dochází k problémům v sociálních kontaktech a ke ztrátě mentální energie a životního elánu (Hornberg et.al, 2008). V důsledku těchto obtíží může dojít i ke ztrátě či změně zaměstnání (Čírtková, 2020).

Ad b) Význam služeb sociálních péče je uveden v § 38, kde je stanoveno, že „*Služby sociální péče napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem podpořit život v jejich přirozeném sociálním prostředí a umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení. Každý má právo na poskytování služeb sociální péče v nejméně omezujícím prostředí*“ (zákon č. 108/2006, o sociálních službách).

Ad c) Služby sociální prevence jsou konkretizovány v § 53, kde je stanoveno že „*Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů*“ (zákon č. 108/2006, o sociálních službách).

Ve službách sociální prevence mohou ženy jako oběti trestných činů využít telefonickou krizovou pomoc. Do této pomoci spadá i telefonická krizová pomoc (zákon č. 108/2006 Sb.) Bílý kruh bezpečí provozuje linku pomoci obětem, která je k dispozici nonstop. Linka slouží k pomoci obětem kriminality a domácího násilí a během komunikace je oběti poskytnuta důvěra, porozumění, aktivní řešení situace atd (Bílý kruh bezpečí). Dále do sociální prevence patří krizová pomoc, která bude rozebrána v následujících odstavcích, intervenční centra, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, terapeutické komunity, terénní programy, centrum duševního zdraví (zákon č. 108/2006, o sociálních službách).

Krizová pomoc se zajišťuje v rozsahu úkonů dle § 25 odst. c) Vyhlášky č. 505/2006 Sb., a je to sociálně terapeutická činnost, do které spadá krizová intervence a další socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k překonání krizového stavu. Tato služba je poskytována například v intervenčních centrech. Navrátil (2001) popisuje krizovou intervenci jako jeden z postupů, které mají při výkonu sociální práce mimořádný význam. Sociální pracovníci pomocí ní intervnují do životní situace, v níž je často ohroženo klientovo přežití. Mezi situace vyžadující profesionální krizovou intervenci lze zahrnout ženu, kterou fyzicky napadá její partner a ona se rozhodla utéct z domu se svým dítětem v předškolním věku a potřebuje vyhledat nějaké útočiště (Bednářová, 2009).

Ženy jako oběti trestných činů se nacházejí v akutní situaci, a proto je nutné vědět, jak s takovými lidmi pracovat. Krizová intervence může být poskytována telefonicky, jak již bylo zmíněno, pokud to pracoviště nabízejí. Jejím cílem je navázat důvěru, zajistit bezpečnost, povzbudit a podpořit a zajistit další návazné pomoci, zejména psychologické, právní, sociální atd. (Bednářová, 2009).

Pojem krize lze definovat v mnoha variantách. James a Gilliland (2013) jí popisují v devíti definicích pro individuální krize, avšak většina z nich vychází ze situace, takže z tohoto důvodu nelze najít přesnou definici (Kanel, 2019). Různí autoři pak ve svých definicích krize postihují různé charakteristiky tohoto stavu. Avšak každá z definic přináší podstatný význam k pochopení krizového stavu (Navrátil, 2001).

Z analyzování právní úpravy je vhodné se povšimnout faktu, že existuje mnoho úprav, které ženy chtějí zrovnoprávnit, avšak se stále v dnešní době setkáváme s tím, že jejich práva nejsou vždy naplňována, jak bylo zmíněno ve Strategii rovnosti žen a mužů na léta

2021–2030. Z analýzy vyplývá, že v Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta bylo zjištěno, že 90-95 % pachatelů domácího násilí tvoří muži. Tato skutečnost nasvědčuje tomu, že ženy jsou mnohem více postihovány domácím násilím, a proto nám z tohoto důvodu vznikají právní úpravy týkajících se přímo žen, avšak nejen v oblasti domácího násilí. Zjevným důkazem zde můžeme jmenovat Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen, Úmluvu Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí. Přes tyto všechny evidentní fakta je tento problém v dnešní společnosti stále aktuální a je nutné se tímto problémem více zabývat, aby u žen došlo ke zrovnoprávnění v oblastech zaměstnání, sociálního zabezpečení, zdraví atd. Především by se také měla snížit u žen, jako obětí trestných činů, míra jejich viktimizace.

EMPIRICKÁ ČÁST

3. Cíle práce a výzkumné otázky

Pro tuto bakalářskou práci byl stanoven následující cíl:

Cíl: Zjistit, jaké možnosti pomoci nabízí ženám – obětem trestné činnosti sociální práce v Českých Budějovicích.

VO1: Jaké služby jsou poskytovány ženám – obětem trestné činnosti?

VO2: Jak se změnilo poskytování služeb ženám – obětem trestné činnosti v souvislosti s pandemií Covid19?

Výzkumné otázky konkretizují cíl práce. Při zpracování bude kladen důraz na identifikování rozdílů v průběhu doby před pandemií covid-19, během ní a po pandemii covid-19.

4. Metodika

4.1 Metodika sběru dat

Teoretická část bakalářské práce s názvem „Pomoc obětem trestné činnosti“ byla zpracována za pomoci rešerše a analýzy odborné literatury. Při zpracování výzkumné části byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, a to z důvodu získání podrobného popisu a vzhledu do problematiky pomocí delšího a intenzivnějšího rozhovoru s informanty.

„Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. Pozorovatel zaznamenává skoro všechno. Může přitom zhotovit i audiofonní nebo obrazové záznamy, které potom analyzuje“ (Gavora, 2000). Hendl (2012) uvádí, že u kvalitativního výzkumu si na začátku výzkumník určí základní výzkumné otázky, které následně během výzkumu a sběru dat může modifikovat na základě získaných dat.

Následující zvolenou metodou byla metoda dotazování. Podle Švaříčka (2014) je rozhovor nejčastěji využívanou metodou sběru dat. *„Dotazování obecně zahrnuje různé typy rozhovorů, dotazníků, škál a testů“*. Tyto metody lze využít jednak samostatně, jak je tomu u dotazníkových šetření, anebo v kombinaci s jinými metodami. Typy dat v kvalitativní výzkumné strategii získává výzkumník za pomoci jak již zmíněných rozhovorů či jiných metod, a následně si poznámky může vést písemnou nebo audio formou či pomocí videozáznamů. Poté si vytvoří jejich přepis (Hendl, 2012).

4.2 Technika sběru dat

Pojem technika sběru dat je popsána Reichelem (2009) jako operační nástroj, který cíleně realizuje strategický záměr vymezený zvolenou metodou.

Podstatou dotazování je kladení otázek jak formou mluvenou, tak i písemnou. V typologii otázek existují dvě formy otázek, a to volné a uzavřené. Volné otázky respondentovi (informantovi) nenabízejí žádnou variantu odpovědí, proto má pro vyjádření zcela volný prostor (Reichel, 2009). Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je možnost formulování otázek a jejich pořadí lze přizpůsobit dotazovanému, dokonce výzkumník může dle situace a odpovědí dotazovaného pokládat doplňující otázky (Švaříček, 2007). Miovský (2006) uvádí, že během polostrukturovaného rozhovoru má tazatel možnost

položit doplňující otázky, díky nimž může být problematika probrána více do hloubky. Otázky pokládané během kvalitativního rozhovoru by měly být skutečně otevřené, neutrální a jasné. Mezi základní snahu při vytváření otázek by měla být minimalizace vnučení určité odpovědi samotnou formulací otázky (Hendl, 2012).

Pro sběr dat k této bakalářské práci byla zvolena metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru, kdy otázky byly volné formy. Předpřipravený rozhovor obsahoval celkem 13 otázek.

4.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor pro svůj výzkum jsem volila podle stanoveného cíle. Použila jsem záměrný výběr informantů. Při záměrném, nepravděpodobnostním výběru nemá každý stejnou možnost stát se součástí výběrového souboru. Jeho princip totiž spočívá v tom, že výběrový soubor musí být vytvořen na základě výskytu jednotlivých vlastností nebo znaků v základní populaci (Reichel, 2009).

Pro svou bakalářskou práci byl výzkumný soubor zvolen tak, aby poskytl odpovědi na stanovené výzkumné otázky. Tímto souborem byla pozice sociálního pracovníka v organizaci poskytující pomoc obětem trestných činů ve městě České Budějovice. Pro tyto pracovníky v organizacích byly vytvořeny výše zmíněné polostrukturované rozhovory.

Výběrový soubor tvořili informanti z Bílého kruhu bezpečí, krizového centra THEiA a Intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím. Celkem byli osloveni 3 informanti, se kterými došlo k osobnímu setkání, během něhož probíhal rozhovor.

4.4 Realizace výzkumu

Sběr dat pro výzkum byl realizován v průběhu měsíců únor a březen 2022. Rozhovory byly uskutečněny při osobním setkáním v organizacích poskytující pomoc obětem trestné činnosti v Českých Budějovicích.

Výběr data a místa byl sjednán po emailové či telefonické domluvě s účastníkem výzkumu tak, aby to pro něj bylo vyhovující. Délka jednotlivých rozhovorů s informantem se pohybovala v rozmezí 40–60 minut.

Před uskutečněním rozhovorů byly připraveny otázky, které byly pro výzkum stěžejní. Při rozhovoru byly kladeny doplňující otázky z důvodu zvolení polostrukturovaného rozhovoru, díky nimž docházelo k upřesnění informací, popřípadě získání dalších, které souvisely s tématem. Rozhovory s informanty byly zaznamenány na mobilní telefon, aby byly úplné a odpovědi nemusely být vypisovány na papír, jelikož by to mohlo narušit plynulý chod rozhovoru.

4.5 *Analýza dat*

Rozhovory, které byly zaznamenány na mobilní telefon, byly poté doslovně přepsány do programu Microsoft Word. Z důvodu autentičnosti sdělených informací byl projev přepsán včetně hovorových a nespisovných výrazů. K vyhodnocování byla použita metoda kategorizace. Aby došlo k přehlednějšímu zpracování výsledků, které z odpovědí a zjištěných informací vyplynuly, byly některé ze zjištěných informací vloženy do tabulek nebo schémat pomocí programu Microsoft Word.

4.6 *Etika výzkumu*

Dle Hendla (2012) je při kvalitativním výzkumu nutné dodržovat důležité zásady etického jednání. Jednou z těchto zásad je získání informovaného (poučeného) souhlasu od osoby, která se má výzkumu zúčastnit, ale to pouze za předpokladu, že osoba souhlasí s účastí na výzkumu. Dále rozlišujeme dva druhy souhlasu, jímž jsou aktivní a pasivní. Aktivním souhlasem rozumíme podepsání příslušného dokumentu. Pasivní souhlas nevyžaduje podpis, jelikož se jedná o nesouhlas s účastí. Mezi zásady etiky se řadí i svoboda odmítnutí, kdy účastníkovi musí být řečeno, že kdykoli může ukončit svoji účast na projektu. V neposlední řadě je nutné dodržovat anonymitu.

Od všech informantů byl získán písemný informovaný souhlas ohledně účasti ve výzkumu. Každému z účastníku byl předem ústně představen, a následně si ho každý přečetl v individuální čase, aby si byli vědomi jeho obsahu a měli možnost aktivního či pasivního souhlasu. Tento informovaný souhlas přikládám v příloze č. 1.

V průběhu rozhovoru byl pořizován audiozáznam prostřednictvím nahrávacího zařízení v mobilním telefonu. S tímto byl vysloven souhlas prostřednictvím informovaného souhlasu, kde byla tato skutečnost uvedena.

5. Výsledky

Obsahem této kapitoly jsou zpracované získané informace od sociálních pracovníků z vybraných organizací, které se zabývají pomocí obětem trestných činů páchaných na ženách. V tabulce č. 1 jsou popsány základní údaje o pracovníkovi, se kterým byl proveden rozhovor. Z důvodu zachování etiky výzkumu je v tabulce obsaženo pouze pohlaví informanta a jeho dosažené vzdělání. V následujícím textu bude u sociálních pracovníků využito hromadného označení INF – informant (dále INF1, INF2, INF3).

Zjištěná data byla přezkoumána, a dále jsem se snažila porovnat nabídku možností jak stávající, tak i služeb poskytovaných během pandemie. Zpracování dat proběhlo formou rozdělení do 3 kategorií, jakožto 3 období zjišťování nabídky možnosti pomoci obětem trestných činů se zaměřením na ženy.

Tabulka č.1 - Identifikační údaje

Sociální pracovníci	Pohlaví	Vzdělání
INF1	Žena	VŠ (Mgr.)
INF2	Žena	VŠ (Bc.)
INF3	Žena	VŠ (Bc.)

Zdroj: Vlastní výzkum

5.1 Kategorizace získaných dat

Tabulka č.2 - Kategorizace získaných dat

Kategorizace	Název kategorie
<ul style="list-style-type: none"> • Kategorie 1 • Kategorie 2 • Kategorie 3	<ul style="list-style-type: none"> • Před pandemií • Během pandemie • Současný stav

Zdroj: Vlastní výzkum

Kategorie 1 – Před pandemií

První kategorie se zabývá zjištěním, jaké možnosti pomoci byly nabízeny ženám sociální práce v Český Budějovicích před pandemií covid-19. V této kategorii budou rozebrány poskytované možnosti pomoci, jejich využívanost, jak se poskytovaly a jaká byla jejich průměrná délka.

Na otázku „*Jaké základní činnosti odborného sociálního poradenství jsou poskytovány klientům (ženám) na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve Vaší organizaci?*“ odpovídala většina informantů obdobně, avšak vyskytovaly se zde odlišnosti z důvodu akreditace. INF1 a INF3 zmínili poskytování základního odborného poradenství. INF1 vyjmenoval, co vše jsou schopni poskytnout „*Poskytujeme základní odborný sociální poradenství, dokážeme sepsat různé právní návrhy jako jsou hlavně předběžný opatření, návrhy na rozvod, svěřeni dítěte do péče a takhle jsme všechno to jako klientkám poskytnout.*“. INF3 tyto služby poskytuje také, ale kromě nich jmenoval i další služby, jakožto právní bezplatnou pomoc, psychologickou bezplatnou pomoc, doprovody k podání trestního oznámení, telefonní i krizovou pomoc a peněžitou pomoc. INF1 následně také jmenoval další služby poskytované organizací a totožnou opakovanou službou bylo doprovázení. INF2 spadá do akreditace pro práci s oběťmi trestných činů, tudíž je tam změna oproti INF1 a INF3. INF2 jmenoval jejich poskytované služby a jednalo se o krizovou pomoc, právní poradenství, pomoc v průběhu trestního řízení, doprovod, vypracování dokumentů, psychoterapeutický výcvik, ale jen nějakých případech, jelikož INF2 je ještě ve výcviku.

Shrnu-li odpovědi informantů, nejčastěji se jedná o pomoc se sepsáním dokumentů, právní pomoc, krizovou pomoc, telefonickou krizovou pomoc a doprovody. Odlišnost lze shledat u INF3, který svým klientům nabízí peněžitou pomoc a INF2, který poskytuje psychoterapeutický výcvik. Co se týče právního poradenství, tak INF2 a INF3 jsou v rámci svých kompetencí schopni poskytnout základní informace, ale pokud nemohou poskytnout tuto pomoc, organizace, ve které působí, má navíc právníky, takže klient má možnost probrat situaci přímo s nimi.

Dále byla informantům kladena otázka „*Kterou ze služeb ženy nejčastěji využívaly?*“ Od všech informantů bylo zjištěno, že klienti nejčastěji využívali osobní kontakt. V rámci osobního kontaktu nejfrekventovanější službou bylo odborné sociální poradenství. Dále informanti zmiňovali návaznost služeb.

Aby byl zjištěn průběh poskytování služeb, tak následovala otázka „*Jak probíhalo poskytování služby?*“ U INF1 vyplývá začátek poskytování „*z nízkoprahu, vykázání, a poté máme ještě spolupráci s blízkými osobami těch ohrožených osob.*“ U INF2 je začátek poskytování buďto na základě objednání, anebo klientka přijde bez objednání, ale

nejčastěji se jedná o předchozí domluvu. A u INF3 je zmíněno nízkoprahové zařízení skrz sociální kontakty tzn. email, sociální sítě, telefon, objednávací systém a v neposlední řadě klienti přicházejí zprostředkovaně z jiných organizací.

INF2 specifikoval blíže poskytování služby, a to tak: *„Takže při té první konzultaci si vlastně řekneme, co je potřeba a někdy i ta první konzultace je jenom toho klienta stabilizovat, protože je fakt ve špatném stavu a ani sám vlastně neví, co potřebuje. Když se dohodneme na tom dalším postupu, tak buď ta schůzka může být jednorázová, že fakt někdo potřebuje jen ošetřit tu akutní krizi a domluvíme se, že je potřeba řešit s OSPODem, ty věci, a tak a ta spolupráce končí. Někdy to může být jednorázově, kdy se dohodneme na tom, že je potřeba podat trestní oznámení, a vlastně to ta klientka řeší sama a dál už se na nás neobrací. Někdy je to dlouhodobější, protože tam je i třeba právní poradenství, vypracování nějaký dokumentů nebo sem přijde několikrát a že tu podporu v rámci krizový pomoci potřebuje vícrát, ale hodně schůzek je jednorázových někdy jsou opakované.“* U INF3 byl zjištěný průběh obdobný jako u INF2. U INF3 bylo z doplňujících otázek zjištěno, že o službu jeví zájem nejvíce ženy, a to z 80 %.

Poslední otázka v této kategorii zněla *„Jak průměrně dlouho trvala práce s klientem (obětí trestného činu)?“* Všichni informanti vypověděli totožně, jelikož jejich standardní doba schůzky je nastavena na 1 hodinu. Avšak u všech informantů není vždy tato doba dodržena z důvodu krize klientky, takže dochází k prodloužení standardní doby někdy i na 2-3 hodiny. Informanti zmínili, že i když je tato nadstandardní doba pro ně velmi náročná, tak nemohou klientu vyhodit, jelikož je u ní nutná pomoc. Informanti se shodli na tom faktu, že se jedná o individuální dobu, jelikož dochází i ke schůzkám kratšího časového úseku.

Kategorie 2 – Během pandemie

Kategorie 2 řeší změny, které nastaly v období pandemie. V rámci této kategorie informanti odpovídali defacto na to, co se stalo během pandemie s jejich poskytovanými službami, zda došlo k přechodu na jiné alternativy poskytování služeb, jak probíhalo samotné poskytování a jak bylo časově náročné, a zejména jestli byl zaznamenán zájem či nezájem o služby během covidu-19.

První otázka v této kategorii zněla „*Došlo ke změnám poskytování služeb během pandemie?*“ Informanti odpověděli identicky „*Ano*“. Ke změně došlo primárně u osobních kontaktů, jelikož se většina kontaktů přesunula na telefon, ale nastaly i další alternativy, ty se však u informantů liší.

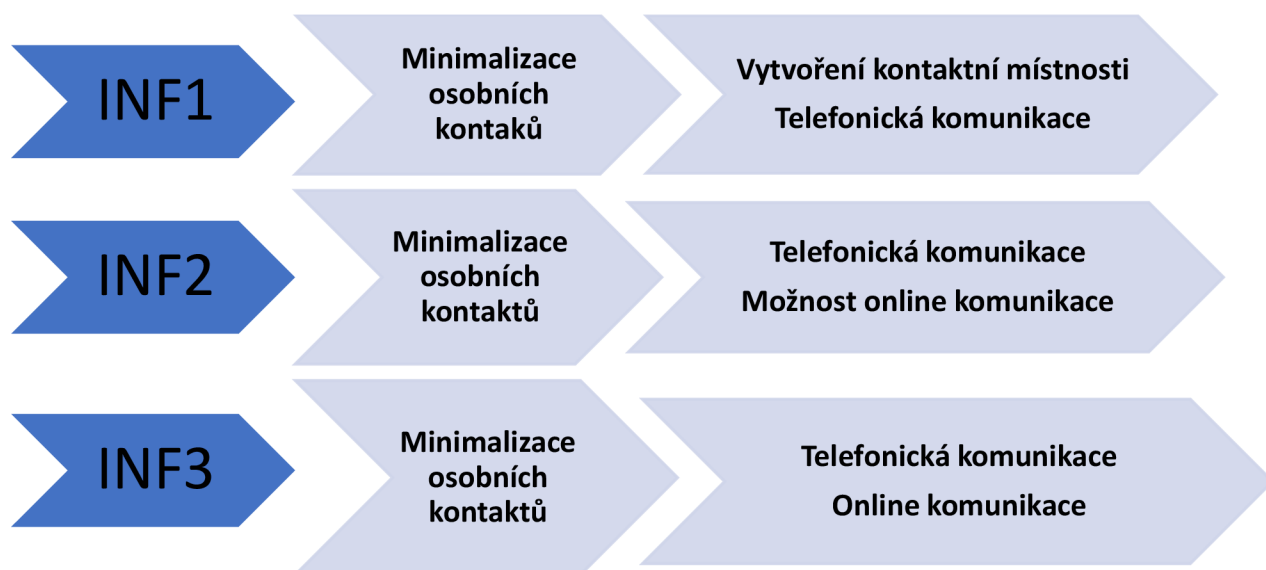
Pro bližší rozebrání alternativ a zájmu, byly informantům kladeny další otázky. „*Pokud došlo – tak k jakým změnám? Byly možnosti rozšířeny?*“ Informanti se shodli na změně ohledně kontaktů, zastavení služby doprovodů, ale poté zde už měli lehce odlišné odpovědi, proto dojde k rozebrání jednotlivých odpovědí, které následně budou za pomoci schématu shrnuty viz tabulka č.3.

INF1 zdůrazňuje změnu u osobních kontaktů. V jejich organizaci nedošlo přímo k rozšíření možností, ale spíše ke přizpůsobení vzhledem k protiepidemickým opatřením. Z důvodu omezení osobních kontaktů byla zřízena kontaktní místnost a schůzky byly přesunuty na telefonickou formu místo kontaktní.

INF2 zmiňuje také přesunutí osobních kontaktů na telefon. Klientům byla nabídnuta i online forma, avšak nedošlo k zájmu ze strany klientů, proto zůstala nevyužita.

INF3 upozornil na pozastavení služeb na začátku pandemie v období jara 2020, a to tak, že „*ve smyslu osobních kontaktů jsme se je i my snažili osobně minimalizovat, takže jsme naskočili na alternativní možnosti pomoci, snažili jsme se nabízet těm klientům jednak třeba online konzultace ať po skype nebo se ta naše práce, tak na ty 2-3 měsíce zúžila na telefon*“. INF3 ohledně telefonických kontaktů shledával kontraproduktivnost, a to převážně u obětí domácího násilí, jelikož tito klienti jsou často sledováni. Nejčastěji se jedná právě o ženy.

Tabulka č.3 - Následky

Zdroj: Vlastní výzkum

Následující otázka se zabývá detailnějších informací o službách poskytovaných během pandemie. „*Kterou ze služeb ženy během pandemie nejčastěji využívaly?*“ Informanti vypověděli totožně, a to tak, že nejvíce využívanou službou byl telefon a v rámci něho byla poskytována krizová pomoc. Další službou, kterou klientky využívaly byl email. Informanti dále zmínili, že každý z nich dále poskytoval možnost online formy, takže klientky měly možnost i využít tuto formu. Ženy i často telefonovaly z důvodu neinformovanosti o fungování služby, přes to, že INF3 uvedl, že o svém fungování „*křičeli*“ prostřednictvím svých sociálních sítí. INF2 podotkl, že ženy s nimi komunikovaly i skrz email a Facebook. INF2 dále porovnal využívání emailu před obdobím pandemie a po a řekl, že během covidu bylo nejvíce emailu, což se standardně neděje.

Další otázka byla směřovaná na samotné poskytování služby. „*Jak probíhalo poskytování služby?*“ Po shodě informantů, že nejvyužívanější službou byl telefon, dále email a online formy, bylo zjišťováno, jak samotná spolupráce probíhala. Informanti měli shodné odpovědi ohledně délky telefonátu, protože se celkově prodloužily. INF1 řekl, že „*Telefonická komunikace probíhala špatně. Hodně špatně je to hodně omezující, protože tím, že poskytujeme i tu krizovou intervenci, tak se často snažíme číst z výrazů ve tváři klientech, člověk něco řekne, co ani nepoznáte, že by někoho mohlo vyděsit, urazit nebo něco, ale jelikož ten člověk je v krizi, tak na to prostě reaguje různě*“. Mezi další

zmiňovaný problém od informanta byla vzdálenost mezi nimi, proto docházelo například k odmlčení a samotný pracovník nevěděl, co se klientovi stalo, a tak se doptával „*Jste tam? Slyšíme se? Nejste tam?*“, což bylo asi pro informanta bylo to nejhorší na telefonické komunikaci. Dále INF1 popisoval, že poskytovali přes telefon krizovou intervenci, sociální odborné poradenství, sepisování předběžných opatření, ale u toho byl taky shledán problém, jelikož to bylo náročné vše společně řešit skrz telefon. Přesto, že byla preferovaná telefonická komunikace z důvodu omezení osobních kontaktů, využívala se i kontaktní místnost, kde se vyřizovaly ty nejnnutnější případy. INF 2 a INF3 se shodli na poskytování obdobně, také docházelo k telefonické komunikaci, po příklad byl využit email, Skype, Facebook. Pro INF2 bylo poskytování stejné až na ten fakt, že klient neseďel před ním, takže bylo nutné se doptávat. Z toho vychází, že u INF2 nedošlo k negativním dopadům telefonické komunikace jako u INF1. Jediné, co zmínil jako negativum telefonické komunikace, bylo to, že bylo náročnější u klientů s dětmi z důvodu soustředěnosti klienta. INF3 uvedl, že se snažili fungovat skrz telefon, avšak zaznamenali problém u obětí domácího násilí. Problém byl z důvodu kontraproduktivity, jelikož bylo u této klientely nereálné si stanovit schůzku předem. Od INF3 došlo i k pozitivům během pandemie, a to tím způsobem, že v rámci online komunikace byl schopný komunikovat i s klientem, který byl pracovně pryč a nebyl schopen se dostavit osobně. INF3 se snažil i hledat alternativy při vyplňování dokumentů pro klienty. Mnohdy u nich probíhalo zvláštní předávání, takže měli vymyšlený způsob vyzvedávání skrz schránky, bezpečné podáním přes okno či dveře nebo se dokumenty nechávaly na recepci.

Následující otázka byla zaměřená na dobu trvání práce s klientem. „*Jak průměrně dlouho trvala práce s klientem (obětí trestného činu)?*“ Informanti vypovídali obdobně, jelikož se opět snažili dodržovat stanovenou 60minutovou lhůtu, jako to bylo před pandemií. Jediným rozdílem bylo přesunutí osobního kontaktu na telefonický. Dále došlo ke shodnutí, že vždy záleží na individuální potřebě klienta, proto se lhůta může prodloužit. Co se týče následujících spolupráce, tak informanti uvedli, že někdy se jedná o jednorázovou schůzku, ale ve většině případů dochází k dlouhodobější spolupráci.

Poslední otázka v této kategorii se zjišťovala změnu frekvencovanosti klientů během pandemie. „*Docházelo v průběhu pandemie ke snížení/zvýšení počtu žen, které využívaly služby?*“

Byl zájem o nabízené služby v průběhu pandemie?“ Zde se odpovědi informantů lehce lišily. INF1 a INF2 měli celkově během pandemie snížení, kdežto INF3 zaznamenával změny v časovém období první a druhé vlny pandemie. INF1 sdělil fakt o nárůstu telefonátů, ale celkově během pandemie v organizaci, ve které působí, zaznamenali spíše úbytek. Ovšem docházelo k nárazovým situacím. INF1 tuto situaci popsal následovně *„Týden tady byl klid, my jsme si říkali, kde jsou ty klienti a najednou během jednoho dne přišli 3 vykázání, začaly zvonit telefony a zase byl bláznec a zas to utichlo. Tímhle s tím způsobem jsme tady fungovali docela dlouho, ale celkově během toho covidu tak ty čísla opravdu nenarůstaly, spíš to klesalo“*. INF1 tuto situaci přisuzoval logice věci, protože násilí na ženách nevymizelo, ale dotyčné ženy neměly možnost se ozvat, nebo nechtěly. Mezi tím, co u INF2 došlo ke snížení počtu klientů, INF3 zaznamenával rozdíly v rámci celkové pandemie, a to tím způsobem, že během první vlny, kdy lidé byli *„ochromeni“* tak došlo ke snížení, ale během druhé vlny došlo ke stejnému využívání služeb jako před pandemií, dokonce až k lehkému nárůstu. INF3 informoval, že během druhé vlny však došlo ke zvýšení telefonátů v oblasti domácího násilí. *„Zhruba 80 % přijatých telefonů během druhé vlny bylo právě jenom kvůli domácímu násilí.“* Takže se jejich frekventovanost klientely v jejich službě dotkla až ve druhé vlně.

Kategorie 3 – současný stav/ po pandemii

V poslední kategorii byla soustředěna pozornost na současně poskytované možnosti pomoci, na změny zájmu o službu a na změny oproti období před pandemií covid-19.

První otázka v této kategorii zněla *„Jaké možnosti pomoci mají ženy nyní?“* Informanti sdělili shodné odpovědi. V současnosti se poskytují stále ty stejné možnosti pomoci, akorát došlo k přesunu na osobní kontakt, jako tomu bylo před pandemií. Přehled poskytovaných možností pomoci je shrnut v tabulce č. 4.

Následující otázka byla zaměřena na frekventovanost služby *„Došlo ke změně zájmu o službu po nouzovém stavu?“* Informanti se shodli opět na zájmu o osobní konzultace, co se týče frekventovanosti klientů, tak došlo k mírnému zvýšení.

Poslední otázka v této kategorii byla zaměřena na celkové změny v porovnání s obdobím před pandemií a nyní. *„Zaznamenáváte nyní nějaké změny oproti období před pandemií?“*

INF1 zmínil, že vlivem pandemie bylo vše rozseknuto a „*museli se omezit osobní kontakty a vznikla kontaktní místnost a tak. Ale myslím si, že teďka se situace tak nějak stabilizuje. Klientky chodí normálně a využívají osobní konzultace*“. INF1 dále uvedl, že v období koncem února 2022 byl klientsky „*klid*“, ale vlivem dění na Ukrajině došlo k nárůstu. INF2 zaznamenal změny oproti období před pandemií v předmětu zakázky, s kterou klienti dochází. Narůstá klientů s problémy v oblasti násilí. INF2 se snažil vysvětlit, čím by to mohlo být způsobeno „*Myslím si, že je to tím, že ty lidi byli doma, ale nabaluje se to tím, že byli doma a víc ve stresu, takže to není tím, že byli jen doma, ale tím, že se narůstal stres. A také finanční starosti, který tam jsou*“. INF3 sdělil, že ho nic konkrétního nenapadá, co by bylo jinak.

Tabulka č.4 - Možnosti pomoci

INF1	INF2	INF3
<ul style="list-style-type: none"> • Základní odborné sociální poradenství • Právní poradenství • Pomoc s vypracováním dokumentů • Doprovody • Krizová intervence • Bezpečnostní plán • Terénní práce 	<ul style="list-style-type: none"> • Specifické sociální poradenství • Právní poradenství • Pomoc s vypracováním dokumentů • Doprovody • Krizová intervence • Bezpečnostní plán • Psychoterapie • Pomoc v dluhové problematice 	<ul style="list-style-type: none"> • Odborné sociální poradenství • Právní poradenství • Doprovody • Krizová intervence • Bezpečnostní plán • Psychologická pomoc • Podpůrná psychoterapie • Peněžité pomoc

Zdroj: Vlastní výzkum

6. Diskuse

Cílem empirické části bakalářské práce bylo zjistit, jaké možnosti pomoci nabízí ženám – obětem trestné činnosti sociální práce v Českých Budějovicích. Vzhledem k tomu, že pandemie měla dopad i na sociálních služby, tak byl ve výzkumných otázkách brán v potaz tento fakt. Byly tedy stanovené dvě výzkumné otázky:

- ❖ Jaké služby jsou poskytovány ženám – obětem trestné činnosti?
- ❖ Jak se změnilo poskytování služeb ženám – obětem trestné činnosti v souvislosti s pandemií Covid19?

K nalezení odpovědí na výzkumné otázky byl využit kvalitativní výzkum, který se soustřeďuje na hloubkovou studii případu (Hendl, 2012). Autor dále uvádí, že díky této výzkumné strategii lze získat podrobný popis a vhléd při zkoumání jedince, skupiny, události či fenoménu.

Výzkumu se zúčastnily celkem 3 informantky, které pracují jako sociální pracovníce v organizaci zabývající se pomoci obětem trestné činnosti v Českých Budějovicích. Výzkumný soubor byl vybrán za pomoci záměrného výběru tzn. že pro účast muselo být splněno kritérium pozice sociálního pracovníka v organizaci poskytující pomoc obětem trestných činů ve městě České Budějovice. Hendl (2012) uvádí, že mezi přednosti kvalitativního výzkumu patří zkoumání fenoménu v přirozeném prostředí. Vzhledem k tomuto poznatku byly rozhovory provedeny v prostorách organizací poskytujících pomoc obětem trestné činnosti a v rámci toho bylo i možno vidět, kde je služba poskytována a jak je přístupná.

Při výzkumu byl zjištěn cíl práce, a to jaké možnosti pomoci nabízí ženám – obětem trestné činnosti sociální práce v Českých Budějovicích (viz tabulka č. 4, ve který se nachází kompletní výčet možností pomoci). Mezi nejčastěji zmiňované možnosti pomoci patřilo sociální odborné poradenství, které je poskytované v souladu s vyhláškou č. 505/2006 Sb.

Další zmiňovanou službou byla krizová intervence. Navrátil (2001) ji popsal jako jeden z postupů, který má při výkonu sociální práce má mimořádný význam. Informanti uvedli, že k nim často docházejí klienti v hluboké krizi, a proto je nutné absolvovat školení

v oblasti krizové intervenci při práci s těmito klienty. Dále je klientkám, především těm, které se potýkají s problémy násilí, nabídnuto vypracování bezpečnostního plánu, který tvoří základní body, na co si má oběť dávat pozor. Tuto skutečnost potvrzuje Bednářová (2009), která uvádí, že bezpečnostní plán se využívá u obětí domácího násilí a jeho cílem je minimalizace ohrožení oběti, tj. aby nemohlo dojít k riziku napadení ze strany násilné osoby. V praxi je možné využití policisty, který oběť informuje o základních bezpečnostních opatřeních, jelikož u domácího násilí oběť dál sdílí společnou domácnost s násilným partnerem (Bílý kruh bezpečí, 2022). Informanti však upozornili na skutečnost, která přišla vlivem covidu-19. Jednalo se o finanční problémy. Jelikož mnoho žen přišlo kvůli pandemii o zaměstnání, nemohly partnera opustit nebo odstěhovat se, i když už byla ve fázi, kdy byla rozhodnuta, avšak nemohlo dojít k uskutečnění. U obětí domácího násilí dochází k fázím, během nichž se oběť rozhoduje o tom, zda změni svůj dosavadní život nebo ne. Mezi tyto fáze řadíme neuvědomění si potřeb změny, zvažování neboli přijímání nutnosti změny, rozhodování a akce (Miller a Rollnick, 2003).

Informant 3 zaznamenal během druhé vlny nárůst počtů klientů v oblasti domácího násilí. Informant 2 zmínil i finanční násilí na ženách a také domácí násilí. Christian Krohn – Hansen (1994) popisuje násilí jako situaci, kdy dochází k nějakému typu fyzické či symbolické interakce mezi jedinci, ve které chce každý něco jiného. Akce jednoho tedy umenšuje životní prostor a možnosti druhého. Boal (1979) uvádí, že důležitým aspektem této dynamiky je snaha oběti, prosadit také svoji vůli. Oběť se stane skutečnou obětí tehdy, když přestane bojovat, takže svůj boj vzdá. V oblasti domácího násilí se právě zde pohybujeme na velmi tenké hraně. *„Oběť, která se často po dlouhé roky přizpůsobuje situaci, se vzchopí k pokusu se z dané situace vymanit, prosadit alespoň částečně také svoji vůli, a vstupuje do systému pomoci. Zde pak přichází do kontaktu s celou řadou aktérů, kteří mají nějaké předporozumění o tom, co vlastně násilí je, a také o tom, co systém v dané situaci umožňuje“* (Nyklová a Moree, 2021).

Tvrzení o zvýšení počtu případů týkajících se domácího násilí z důvodu pandemie potvrzuje i Výzkumná zpráva o násilí na ženách v souvislosti s covid-19 (2021), která popisuje, jak pandemie přinesla zcela novou celospolečenskou situaci, která měla vliv i na řešení domácího násilí, především u násilí na ženách. Oběti těchto forem násilí řešily podobné problémy i před pandemií, avšak změna nastala v podobě izolace a karantény, které přinesly v mnoha případech živnou půdu pro zvýšení intenzity a četnosti násilí.

7. Závěr

Bakalářská práce se zabývá pomocí obětem trestné činnosti, především je zaměřená na ženy, které spadají do kategorie zvlášť zranitelných obětí. Práce je tvořena ze dvou částí, a to z části teoretické a části empirické.

Teoretická část práce je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. První kapitola nese název *Současný stav* a je tvořena podkapitolami zabývajícími se základními pojmy, právy zvlášť zranitelných obětí a rozdíly mezi obětí a poškozeným. Druhá kapitola byla zaměřená na právní úpravu a obsahuje trojí dělení dle právních norem nejvyšší právní síly pro právní normy nejnižší právní síly. V první podkapitole druhé části teoretické části je pojednáváno o právní úpravě ochrany žen ve světle ústavního pořádku České republiky, druhá podkapitola se zabývá právní úpravou ochrany žen dle mezinárodního práva a poslední podkapitolou tvoří právní úprava ochrany žen dle vnitrostátního práva. V této kapitole byl brán zřetel především na postavení žen v oblasti právní úpravy a bylo zjištěno (i v empirické části), že tyto právní normy nejsou vždy důsledně dodržovány.

Empirická část bakalářské práce byla realizována za pomoci kvalitativní výzkumné strategie. K získání dat byla využita technika dotazování v rámci polostrukturovaných rozhovorů, přičemž výzkumný soubor tvořili sociální pracovníci v organizacích zabývajících se pomocí obětem trestné činnosti. Následně byla využita metoda kategorizace.

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jaké možnosti pomoci nabízí ženám – obětem trestné činnosti sociální práce v Českých Budějovicích. Dále byly stanoveny výzkumné otázky, které zjišťovaly, jaké služby jsou poskytované ženám a jak se změnilo poskytování služeb vlivem pandemie covid-19.

V rámci výzkumného šetření byly zjištěny možnosti pomoci, které ženy mohou využívat v Českých Budějovicích. Pracovníci zaměstnaní v organizacích poskytujících pomoc obětem sdělili, že ženy tyto služby využívají obdobně jako před pandemií. Poskytování služeb je nyní stejné jako před pandemií, změny nastaly pouze během pandemie, a to v tom smyslu, že osobní konzultace byly přesunuté na telefonické či jiné bezkontaktní

formy. Dále došlo ke změně frekvence klientů v průběhu pandemie, kdy se informanti se shodli spíše na snižování, ale docházelo i k nárazovým situacím.

Bakalářská práce může sloužit jako informační zdroj pro společnosti či pracovníky v pomáhajících profesích nebo pro studenty, kteří se o tuto problematiku budou zajímat.

8. Seznam použitých zdrojů

1. BEDNÁŘOVÁ, Z., et al. 2009. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 91 s. Praha: Acorus. ISBN 978-80-254-5422-0.
2. Bílý kruh bezpečí, © 2022. Bílý kruh bezpečí. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/>
3. BOAL, A., 1979. *Theatre of the Oppressed*. Pluto Press. 197 s. ISBN 9780861040803.
4. BORSKÁ, J., STEJSKALOVÁ, J., VACKOVÁ, J., 2019. *Lidská práva a dilemata v sociální práci ve vztahu k řízení lidských zdrojů*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. 125 s. ISBN 978-80-7394-757-6.
5. BURGESS, A., 2017. *Victimology: Theories And Applications*. Jones & Bartlett Publishers. 738 s. ISBN 9781284130195.
6. ČÍRTKOVÁ, L., 2020. *Domácí násilí: nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 307 s. ISBN 978-80-7380-806-8.
7. ČÍRTKOVÁ, L., 2008. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada. Psyché (Grada). 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
8. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., 2007. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. In: Čírtková, L. Praha: Grada. s. 11-12. ISBN 978-80-247-2014-2.
9. ČÍRTKOVÁ, L., 2006. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 309 s. ISBN 80-86898-73-3.
10. DRAŠTÍK, A., 2017. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 2552 s. ISBN 978-80-7552-600-7.
11. DRYDEN, W., 2010. *Counselling in a Nutshell*. Sage Publications Ltd. 144 s. ISBN 9780857021151.
12. GAVORA, P., 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. 261 s. ISBN 80-85931-79-6.
13. GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H., 2006. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum. 280 s. ISBN 80-246-1293-3.

14. GŘIVNA, T. et al., 2014. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: C.H. Beck. Beckovy komentáře. 544 s. ISBN 978-80-7400-513-8.
15. HENDL, J., 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.
16. HORNBERG et al., 2008. *Gesundheitliche Folgen von Gewalt unter besonderer Berücksichtigung von häuslicher Gewalt gegen Frauen*. Berlin: Robert Koch-Institut. 59 s. ISBN 978-3-89606-190-4.
17. JELÍNEK, J. et al., 2014. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges. Komentátor. 320 s. ISBN 978-80-7502-016-1.
18. KANEL, K., 2019. *A Guide To Crisis Intervention*. 6. vydání. Cengage Learning, Inc. 352 s. ISBN 9781337566414.
19. KRATOCHVÍL, V., 2012. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck. Beckovy právnické učebnice. 968 s. ISBN 978-80-7179-082-2.
20. KROHN-HANSEN, CH., 1994. The Anthropology of Violent Interaction. *Journal of Anthropological Research*. 50(4), 367-381.
21. MILLER, W., ROLLNICK, S., 2013. *Motivational Interviewing*, 3. vydání. Guilford Publications. 482 s. ISBN 9781609182274.
22. MIOVSKÝ, Michal, 2006, *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
23. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., 2004. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071798789.
24. NAVRÁTIL, P., 2001. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman. 165 s. ISBN 80-903070-0-0.
25. NOVOTNÝ, O., GŘIVNA, T., 2007. *Trestní právo hmotné*. 5., jubilejní, zcela přeprac. vyd. Praha: ASPI. 479 s. ISBN 978-80-7357-261-7.
26. NOVOTNÝ, O., 2003. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 4. přeprac. vyd. Praha: ASPI. 436 s. ISBN 80-86395-73-1.
27. NYKLOVÁ, B., MOREE, D., 2021. *Násilí na ženách v souvislosti s covid-19 – výzkumná zpráva*. Sociologický ústav AV ČR. 189 s. ISBN 978-80-7330-380-8.
28. PAULÍK, K., 1994. *Kapitoly z biodromálního poradenství: studenti denního a distančního studia*. Ostrava: Ostravská univerzita. 227 s. ISBN 80-7042-418-4.

29. REICHEL, J., 2009. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada. Sociologie (Grada). 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
30. Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030, 2021. Úřad vlády ČR. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie_rovnosti_zen_a_muzu.pdf
31. SVATOŠ, R., 2013. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. 169 s. ISBN 978-80-87472-64-4.
32. ŠVARŤÍČEK, R. et al., 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vydání. Praha: Portál, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6
33. VÁGNEROVÁ, M., 1996. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum. 353 s. ISBN 80-7184-317-2.
34. VELIKOVSKÁ, M., 2016. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Grada. 168 s. ISBN 978-80-271-9172-7.
35. VELIKOVSKÁ, M., 2016. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace: status oběti a jeho význam: prevence a vyrovnávání se s viktimizací: reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada. 750 s. ISBN 978-80-247-4849-8.
36. WALKER, L.E., 2016. *The Battered Woman Syndrome*. 4.vydání. Springer Publishing Company. 520 s. ISBN 9780826170989.

Právní předpisy, zákony, vyhlášky

37. Listina základních práv a svobod. In Sbírká zákonů České republiky. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2. ISSN 1211-1244.
38. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 1966. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/pakt.pdf>
39. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, 1966. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinarodni-pakt-o-hospodarskych-socialnich-a-kulturnich-pravech.pdf>
40. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, 1979. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen-19711/>

41. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta, 2018. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/brozura_IU.pdf
42. Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, 2011. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>
43. Všeobecná deklarace lidských práv, 1948. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/czc.pdf
44. Vyhláška č. 505/2006 Sb., Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, 2006. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505>
45. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009. In: Sběrka zákonů České republiky, částka 11, s. 354-464. ISSN 1211-1244
46. Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: [45/2013 Sb. Zákon o obětech trestných činů \(zakonyprolidi.cz\)](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45)
47. Zákon č. 198/2009 Sb., zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), 2009. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-198#f3987779>
48. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, 2008. [online]. [cit. 2022-1-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273?text=273%2F2008>

9. Seznam tabulek

TABULKA Č.1 - IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE	36
TABULKA Č.2 - KATEGORIZACE ZÍSKANÝCH DAT	36
TABULKA Č.3 - NÁSLEDKY	40
TABULKA Č.4 - MOŽNOSTI POMOCI	43

10. Seznam příloh

Příloha č. 1 – Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Vážená paní, pane,

Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době vypracovávám bakalářskou práci na téma Pomoc obětem trestné činnosti, v rámci kterého provádím výzkum, jehož hlavním cílem je zjistit, jaké možnosti pomoci nabízí ženám – obětem trestné činnosti sociální práce v Českých Budějovicích. Výzkumnými otázkami jsou: jaké služby jsou poskytovány ženám – obětem trestné činnosti? Jak se změnilo poskytování služeb ženám – obětem trestné činnosti v souvislosti s pandemií Covid19? Pro naplnění cíle bude použita kvalitativní výzkumná strategie, metoda dotazování a technika polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovor bude probíhat osobně a jeho délka bude v průměru 1 hodina. Z důvodu snadnějšího zpracování výsledků bude jeho zvuková stopa nahrávána na mobilní telefon. Přínos práce lze uplatňovat jako informační zdroj pro pracovníky zaměstnané v organizacích pomáhající obětem trestné činnosti i obětem samotným. Dále může práce sloužit pro studenty, kteří se zaměřují na studium sociální práce se zájmem o tuto problematiku. Rizika účasti na mém výzkumu mi nejsou známa.

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumu. Studentka mne informovala o podstatě výzkumu a seznámila mne s cíli, metodou a technikou, které budou při výzkumu používány. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a použity pro účely vypracování bakalářské práce studentky.

Měl/a jsem možnost si vše řádně, v klidu a v dostatečně poskytnutém čase zvážit. Měl/a jsem možnost se studentky zeptat vše pro mne podstatné a potřebné. Na tyto dotazy jsem dostal/a jasnou a srozumitelnou odpověď.

Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním osobních a citlivých údajů účastníka výzkumu v rozsahu, způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu, z nichž jeden obdrží účastník a druhý studentka

Jméno, příjmení a podpis účastníka výzkumu: _____

V _____ dne: _____

Jméno, příjmení a podpis studentky: _____

11. Seznam zkratek

Atd. – a tak dále

BKB – Bílý kruh bezpečí

CAN – Child Abuse and Neglect

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

INF – informant

LZPS – Listina základních práv a svobod

Např. – například

OSN – Organizace spojených národů

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Tj. – to je

TZ – trestní zákoník

Tzn. – tak zvaně

ZOTČ – zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů ve znění pozdějších předpisů